

۱۰ دقیقه

سؤال‌های فارسی (تیزهوشان)

فارسی:

صفحه‌ی ۹ تا صفحه‌ی ۵۷

نگارش:

صفحه‌ی ۱۲ تا صفحه‌ی ۳۶

* ابیات زیر را از حافظ بخوانید و به پرسش‌هایی که در پی می‌آید پاسخ دهید.

۱. دل سراپرده‌ی محبت اوست	۲. گر من آلوده‌دامنم چه عجب؟
۳. من که باشم در آن حرم که صبا (نام یک باد)	۴. دور مجنون گذشت و نوبت ماست
۵. ملکت عاشقی و گنج طرب	۶. من و دل گر فدا .... چه باک
دیده آینه‌دار طلعت اوست	همه عالم گواه عصمت اوست
پرده‌دار حریم حرمت اوست	هر کسی پنج روز نوبت اوست
هر چه دارم ز یمن (مبارکی) همت اوست	غرض (هدف) اندر میان سلامت اوست

۱- با توجه به مفهوم بیت و دانش هم‌خانواده‌ها، «عصمت» در بیت دوم به چه معناست؟

- (۱) پاکدامنی (۲) آلودگی (۳) این دنیا (۴) جهان آخرت

۲- واژه‌هایی را که در ابیات بالا با هم، هم‌قافیه هستند با علامتی یکسان نشان می‌دهیم. با این وصف، نحوه‌ی قرارگیری قافیه‌ها در

ابیات بالا به کدام شکل خواهد بود؟

#___	___	#___	#___
#___	___	#___	___ (۱)
#___	___	#___	___
#___	#___	#___	#___
#___	#___	*___	*___ (۳)
#___	#___	^___	^___

۳- نقش دستوری دو واژه‌ی کدام گزینه در بیت نخست یکسان است؟

- (۱) دل، محبت (۲) دیده، طلعت (۳) محبت، طلعت (۴) محبت، دیده

۴- در کدام بیت شاعر بیش‌تر از واژه‌های هم‌خانواده استفاده کرده است؟

- (۱) بیت نخست (۲) بیت دوم (۳) بیت سوم (۴) بیت چهارم

۵- نهادهای بیت سوم به ترتیب کدام است؟

- (۱) من، صبا (۲) حرم، صبا (۳) صبا، پرده‌دار (۴) من، پرده‌دار

۶- کدام بیت به داستان عاشقانه‌ی مشهوری اشاره می‌کند؟

- (۱) بیت نخست (۲) بیت دوم (۳) بیت چهارم (۴) بیت ششم

۷- در بیت پنجم می‌توان گفت ... به ... تشبیه شده است.

- (۱) همت، یمن (۲) طرب، گنج (۳) گنج، طرب (۴) یمن، همت

۸- با توجه به نحوه‌ی درست‌خواندن شعر و معنای آن، بیت ششم با کدام واژه کامل می‌شود؟

- (۱) شدم (۲) کردم (۳) کردیم (۴) شدیم

۹- در مصراع نخست بیت سوم، دو «که» به ترتیب کدام است؟

- (۱) هر دو معنای «چه کسی» دارد. (۲) هر دو هم‌معناست، ولی هیچ کدام معنای «چه کسی» ندارد.
(۳) هر دو معنای «کسی که» دارد. (۴) فقط اوّلی معنای «چه کسی» دارد.

۱۰- کدام بیت با مصراع دوم بیت چهارم قرابت معنایی دارد؟

- (۱) دل می‌رود ز دستم صاحب‌دلان خدا را / دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا
(۲) ده روزه مهر گردون افسانه است و افسون / نیکی به جای یاران فرصت شمار یارا
(۳) آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرف است / با دوستان مروّت با دشمنان مدارا
(۴) حافظ به‌خود نپوشید این خرقه‌ی می‌آلود / ای شیخ پاکدامن معذور دار ما را

پاسخ سؤال‌های فارسی (تیزهوشان)

- ۱- گزینهی «۱» (واژه، دانش‌های ادبی و زبانی) (هزا قمی)
واژه‌ی «معصوم» به معنای «بی‌گناه» هم‌خانواده‌ی «عصمت» است. «عصمت» یعنی پاکدامنی. در بیت نیز شاعر می‌گوید: «اگر من آلوده‌دامنم عجیب نیست، یارم پاکدامن است.»
- ۲- گزینهی «۱» (دانش‌های ادبی و زبانی) (سپیده فلاهی)
واژه‌های «محبت»، «طلعت»، «عصمت»، «حرمت» و ... در ابیات قافیه شده‌اند. «اوست» نیز ردیف است. این شکل قرارگیری قافیه‌ها در مصراع‌های نخست، دوم، چهارم، ششم و ... قالب غزل (یا قصیده) را شکل می‌دهد که بعداً با آن بیشتر آشنا خواهید شد.
- ۳- گزینهی «۳» (دانش‌های ادبی و زبانی) (سپیده فلاهی)
در بیت، واژه‌های «دل» و «دیده» در جمله‌های «دل، سراپرده‌ی محبت اوست» و «دیده، آینه‌دار طلعت اوست» نهاد است. واژه‌های «محبت» و «طلعت» نیز پس از «ب» آمده‌اند و مضاف‌الیه هستند.
- ۴- گزینهی «۳» (دانش‌های ادبی و زبانی) (سپیده فلاهی)
واژه‌های «حرم»، «حریم» و «حرمت» که در بیت سوم به کار رفته‌اند همگی از یک ریشه‌اند و معنای مرتبط دارند. پس با هم هم‌خانواده‌اند.
- ۵- گزینهی «۱» (دانش‌های ادبی و زبانی) (سپهر مسن‌فان‌پور)
در بیت سوم می‌خوانیم: «من در آن حرم چه کسی باشم، که صبا پرده‌دارِ حریمِ حرمتِ اوست.» بدیهی است که «من» و «صبا» در بیت نهادند.
- ۶- گزینهی «۳» (دانش‌های ادبی و زبانی) (سپهر مسن‌فان‌پور)
بیت چهارم به داستان لیلی و مجنون اشاره‌ای دارد.
- ۷- گزینهی «۲» (آرایه‌های ادبی) (سپهر مسن‌فان‌پور)
دقت کنید در بیت پنجم «گنج طرب» اضافه‌ی تشبیهی است، یعنی می‌توان گفت طرب به گنج تشبیه شده است.
- ۸- گزینهی «۴» (مفهوم) (همید اصفهانی)
شاعر در بیت ششم می‌گوید: «اگر من و دل فدا شدیم، چه باکی هست؟ در این میان هدف، سلامتِ او (یار) است.»
- ۹- گزینهی «۴» (مفهوم) (همید اصفهانی)
در بیت سوم می‌خوانیم: «من در آن حرم چه کسی باشم، که صبا پرده‌دارِ حریمِ حرمتِ اوست.»
- ۱۰- گزینهی «۲» (مفهوم) (همید اصفهانی)
بیت گزینهی «۲» نیز مثل بیت چهارم، به عمر کوتاه آدمی اشاره می‌کند.